

ROZLEWAĆ (57) *vb impf*

rozlewać (37), **roźlewać** (20), [**rozliwać**]; rozlewać *KrowObr* (4), *Leop*, *Mącz* (2), *RejAp* (2), *KochMon*, *Prot*, *RejZwierc* (4), *BudBib*, *CzechRozm*, *SkarJedn*, *SkarŻyw* (8), *WujNT* (3), *PaxLiz*; roźlewać *RejZwierc*, *WujJud* (3), *StryjKron*, *GrabowSet*, *CzahTr*, *SarnStat*, *SiebRozmyśl*, *SkarKaz*, *SkarKazSej*; rozlewać : roźlewać *LubPs* (1:1), *BielKron* (3:3), *BibRadz* (1:1), *RejPos* (1:3), *Calep* (1:1).

o *jasne*; -lé- (2) *SarnStat*, *SiebRozmyśl*, -le- (2) *Mącz* (2); a *jasne* (w tym 1 r. błędne znakowanie).

inf rozlewać (7). ◇ *praes* 1 sg rozlewam (4). ◇ 2 sg rozlewasz (5). ◇ 3 sg rozlewa (8). ◇ 2 pl rozlewacie (1). ◇ 3 pl rozlewają (3). ◇ *praet* 1 sg m -m rozlewałem (1). ◇ 3 sg m rozlewał (1). ◇ [2 pl m pers -ście rozlewali.] ◇ 3 pl m pers rozlewali (8). ◇ *fut* 2 sg n będziesz rozlewało (1). ◇ 3 pl m pers rozlewać będą (1). ◇ *imp* 2 sg rozlewaj (2). ◇ *con* 3 sg m by rozlewał (3). ◇ 1 pl m pers bychmy rozlewali (1). ◇ 3 pl m pers by rozlewali (3). *subst* by rozlewały (2). ◇ *impers praet* rozlewano (1). ◇ *part praes act* rozlewając (5).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVII w.*

1. *Sprawiać, że płyn wydostaje się z tego, w czym się znajduje; effundere PolAnt, Calep, Cn* (50) :

a. *Wylewać płyn [co]* (2) :

rozlewać czym (1): zarznione [owce] Kładł na ziemię a potym wino postawione Kubkami z wielkiej czaszce biorąc, rozlewali, A prośby jednym sercem do boga działali. *KochMon* 29.

Zwrot: »rozlewać na ziemię« (1): Xiądz Wurfchait [...] wzywa po wtore wżytkich Bogow/ mowiąc/ To ielt chwalebna ofiárá [...]/ potym fzepecząc/ obydzie trzy kroć Byká około/ y zárzeżá go/ á krwie nierozlewáią ná ziemię *StryjKron* 161.

b. *Pokrywać płynem jakąś powierzchnię, zalewać; stagnare Mącz, Cn; inundare Mącz* (5) : *Inundo* [...] *Rozlewam/ polewam/ popływam. Terra infimum tenet hunc inundat aqua Mącz* 502d, 411d; *Profundo, Large et copiose effundo – Rozliwam* [!]. *Calep* 856a.

rozlewać co po czym (1): Ty [trunku święty, tj. wino] bárwickę vćiefzną/ po twarży rozlewałz *PaxLiz* Dv.

Przen [co po czym] (1) : Niefzczęście/ mych łez chćiwe/ Długoż iefzczę/ złośliwe/ Będźiefz/ po fercu/ iad fwoy roźlewało *GrabowSet* H2.

c. *Napełniać naczynie do picia trunkiem; częstować trunkiem* (1) : *Piy [bracie]/ roźleway/ á dłuż fie/ á gdy przydzye trwogá/ Do nagłębźey piwnice/ iuż tám iedno Bogá. RejZwierc* 122v.

d. *W zwrotach peryfr.* (42) :

»krew rozlewać« [w tym: czyją (17); „niewinną” (6)] = *zabijać, mordować, pozbawiać życia; fundere sanguinem Vulg; effundere sanguinem PolAnt [szyk zmienny]* (33): *LubPs* A4, Y3v marg; Y gdy rozlewano krew Szczepaná fwiádká twego/ iam też tám ftał *Leop Act* 22/20; *Biłkup Deziderius* iechał do Gieze prośząc go áby między łobą braterłkiey krwie nie rozlewáli *BielKron* 300v, 67, 100, 142v, 165v, 354v; Iż kto mieczá vżywa od mieczá zginie. A kto rozlewa krew niewinną/ iego krew pewnie też rozlaná będzie. *RejAp* 109, 189; *RejPos* 89v, 261; *RejZwierc* 71v, 77v, 135, 227; Oto książetá Izraélłkie/ káżde wedle mocy fwey były wtobie [Jeruzolimo]/ żeby krew rozlewały. *BudBib Ez* 22/6; *Toby* fie iuż y Mágifrátowi nikogo zábijác nie godziło/ gdy to ták rzecz ielt wielka krew czyię rozlewać/ chociaż z dozwolenia Bożego? *CzechRozm* 254v; *W Weronie/ był wielki Tyran Ecelinus/*

ktory wiele krwie niewinnie rozlewał/ y okrucieństwá wielkie iáko frogi okrutnik łtroił *SkarŻyw* 546, 40, 81, 301, 319, 535, 546.

~*W połączeniach szeregowych* (2): *SkarŻyw* 319; Kiedy [Żydzi] krew ónych świętych páńfkich rozléwáli/ Bili/ kámionowáli/ á drugie ścináli. *SiebRozmysł* K3v.

Szeregi: »mordować i krew rozlewać« (1):ktorzy [cesarze carogrodzcy] [...] mocą ie [heretyctwo] w Grecyey [...] rozmnażáli: wiele Chrześcían Kátholikow [...] morduiąc/ y krew ich rozlewáiąc. *SkarJedn* 169.

»zabijác i krew rozlewać« [szyk 1:1] (2): [powiadasz] iż Báránká Krystufá/ ná Młzy niezábijáfz/ áni krwie iego rozlewałz/ á iefli go niezábijáfz y krwie nierozlewałz/ tedy ie [wiernych] musífz báránkiem martwym karmić y poić? *KrowObr* 191; ále też przed ołtarzmi krew rozlewáią y zábijáią. *SkarKazSej* 681a.~

»krew rozlewać« = o Chrystusie: *ponosić śmierć krzyżową* (1): y dziś [Pan] ráne/ iáko práwe/ á nie obłudne ludzkie ciáło bierze/ y krew rozlewa. *SkarŻyw* 2.

»krew rozlewać« [w tym: „swoją” (5)] = *poświęcać się; oddawać życie za kogoś, za coś* (6): *Prot* D2; *RejPos* 39, 152v; *TObie* Węgierfka *ziemio łłużác łwą vbogą/ krwią* [...]. Znáczniem krew łwą rozlewał ná potrzebách twoich/ Nie vpátruiąc żadnych z tąd požytkow moich. *CzahTr* I; A tom wczynił ná pámiątkę tych y inych, którzy też pracowáli *in ea Repub.* y niemniéy łą łławy godni, iáko y oni co łie o nie [lege: nię] bili łwą krew rozléwáiąc. *SarnStat* *6v; *SkarKaz* 241b; [Zachowałem wam prawa i wolności według przysięgi wszystkie w stateczności, Którycheście swą prawicą dostali, Krew rozliwali. *PismaPolit* 3].

»krew rozlewać« [w tym: *czyją* (3)] = *składać jako ofiarę sakralną* (4): Zydowie krew rozlewáli [o]nego baránká/ [...] wy zálię powiedacie/ iż krwie żadney nierozlewaćie/ áni żadnego kropicie. *KrowObr* 183; *BibRadz Is* 66/3; *SkarŻyw* 503.

[»krew z siebie rozlewać« = *ranić się nawzajem w walce*: Włafnie/ gdy łie bykowie dwáy z łobą zbiégáią/ A krew z łiebie łzóroko w bitwie rozléwáią. [...] *VegKmita* 3.]

2. *Rozprzestrzeniać; upowszechniać; diffundere, fundere Cn [co] (1) :*

Zwrot: »po wszytkiej ziemi rozlewać« (1): Nie ták łię iáśni niebo/ kiedy łłóńce promienie łwe rołpufzcza; iáko Rzymkcie miáłto/ dwie one iáłne pochodnie (Piotrá y Páwłá S.) po włzytkiej ziemi rozlewáiąc. *WujNT* 514.

3. *Obdarzać, przekazywać (o darach) [co] (5) :*

rozlewać na kogo (1): iż y łam [pomazaniec] Duchem S. był pomázány/ y łáłkę pomázánia rozlewa ná członki łwe Chrześcójány. *WujNT* 444.

rozlewać w co (1): Tenże Duch święty [...] rozlewa w náłze wnętrznóści tę miłóść/ którą wypifuię Páweł święty Koryntczykom. *BibRadz* *7.

rozlewać w czym [zawsze: „w sercach”] (3): náłze Vłpráwiedliwienie z łáłki Bożey/ [...] á przez Sákrámentá nam od Bogá dáne/ w łpráwiedliwóści á w miłóści náleży/ którą Duch ł. rozlewa w łercách náłzych. *WujJud* 111, 101; Kto nie iefł w tym cíele/ żadnego Duch S. nie obżywia/ ktory rozlewa miłóść w łercách náłzych. *WujNT* 678.

*** *Bez wystarczającego kontekstu (1) : Diffundo, Huc illuc fundo, dispergo, dissipo – Rozliwam.*
Calep 323a.

Synonimy: 3. dawać, obdarzać.

Formacje współrdzenne cf LAĆ.

*Cf **ROZLEWAJĄCY, ROZLEWANIE***

SBu